

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Op Hemelvaartsdag kan je eigenlijk alleen maar het slot van Lucasevangelie (24,50-53) of het begin van Handelingen (1,4-11) lezen, want alleen daar, in het lucaans dubbelwerk, wordt verteld van Jezus' hemelvaart. Hoe zit het dan bij de andere evangelisten? Het oudste evangelie, Marcus, heeft geen hemelvaartsverhaal, althans niet in het eigenlijke evangelie, dat loopt tot en met hoofdstuk 16,8. En Johannes? Hij kondigt het op de paasmorgen wel aan, bij zijn ontmoeting met Maria. Hoort u maar: 'Houd mij niet vast, want ik ben nog niet opgevaren, opgestegen – maar je kunt het werkwoord ook weergeven met 'opgegaan' – , want ik ben nog niet opgegaan naar de Vader. Ga naar mijn broeders en zeg hun dat ik opga naar mijn Vader en Uw Vader, mijn God en uw God' (Joh. 20,17), zo zegt hij tegen Maria. Bij die uitspraak blijft het, want Johannes vertelt vervolgens geen verhaal over dit opvaren van Jezus tot de Vader. Netzomin overigens, als we aan het begin van het Johannesevangelie een verhaal te horen kregen van zijn nederdaling. Dat zijn twee momenten, zijn nederdaling uit de hemel en zijn opvaren ten hemel, die door Jezus door het hele evangelie heen wel worden benoemd, maar die de evangelist nergens als verhaal vertelt.

Het maakt mij nieuwsgierig hoe het in Matteüs zit? Nee, een hemelvaartverhaal zoals Lucas dat vertelt, heeft Matteüs niet. Maar dat betekent nog niet dat Matteüs wat er met hemelvaart op het spel staat, niet heeft of niet kent. Matteüs drukt het alleen op een hele andere manier uit dan Lucas en Johannes dat doen. Hij doet dat met één zinnetje. Hij laat het Jezus zelf formuleren: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde'. Matteüs kiest er voor om niet hemelvaart te vertellen als wel om tot uitdrukking te brengen wat hemelvaart eigenlijk is. Dat het wil zeggen dat Hij, Jezus, nu alle macht heeft in hemel en op aarde!

2. Het is het eerste dat Jezus na zijn opstanding tegen zijn leerlingen zegt. Maar u moet ook vooral zien dat Jezus dat zegt, direct nadat we hoorden dat zij twijfelden. Die uitspraak is daar een reactie op, op hun twijfel. Ik zeg het met opzet zo: dat het een reactie is op hun twijfel, van hen allemaal, want zo heeft de NBV het niet weergegeven. Die heeft het: 'al twijfelden *enkelen* nog'.

Waar het om gaat is dat ze zich dan voor hem mogen neerbuigen, maar dat ze nog onzeker zijn over zijn status. Het is zagezegd een neerknielen met de nodige aarzelingen over het vervolg. En het is aan die onzekerheid over zijn status waaraan hij met deze uitspraak een einde zoekt te maken.

3. 'Mij is gegeven alle *macht*', zo las Els Brooshoofd u voor in de Nieuwe Bijbelvertaling, een weergave die we ook al kenden vanuit de NBG-vertaling van 1951. Voor een goed begrip van het Griekse woord dat hier gebruikt wordt, moet ik even een omweg maken, via het Lucasevangelie. Lucas gebruikt namelijk twee woorden: gezag en macht, *exousia* en *dunamis*. Het woord *exousia*, gezag, gebruikt hij in verband met zijn spreken, in verband met zijn woord; dat spreken is gezaghebbend. Het woord *dunamis* betekent macht of kracht en dan gaat het vooral om zijn handelen. Waar *exousia* in relatie staat tot het woord, staat *dunamis* in relatie tot de daad. Lucas gebruikt steeds die twee begrippen.

Matteüs doet het anders. Hij kent het woord *dunamis* wel, maar hij gebruikt het steeds als omschrijving voor Jezus' wonderen (7,22; 11,20.21.23; 13,54.58; 14,2). Als krachten, als *dunameis*, typeert hij die. Maar dat woord *dynamis* gebruikt Matteüs hier in de slotpassage van het evangelie niet, hoewel je dat op grond van de vertaling van het NBV wel zou kunnen denken. Matteüs gebruikt hier dat andere woord, het woord *exousia*, dat gebruikelijk wordt weergegeven met 'gezag', maar tegelijkertijd ook het element van 'volmacht' en 'bevoegdheid' (21,23.24.27) in zich heeft. Nou kan ik ook wel weer begrijpen dat *exousia* wordt vertaald met 'macht', want dat element van 'macht' zit er bij Matteüs ook wel degelijk in (zie 21,23). Wat Lucas in twee

begrippen uiteen heeft gezet, daar gebruikt Matteüs één woord dat beide kanten: de woord- en de daadkant bevat.

Hoe je de zin zou moeten vertalen? Misschien wel zo: 'Mij is de volmacht (de zeggenschap) gegeven om namens God te spreken en te handelen.' Kijk, want dat is het: Jezus is door God tot zijn gevolmachtigde gemaakt. En dat is wat Jezus hier aan zijn leerlingen laat weten: dat hij het nu voor het zeggen heeft in hemel en op aarde.

'Mij is gegeven' zegt Jezus. Dat is een passieve constructie, die de lezer, de hoorder van het evangelie zal herkennen als een theologisch passivum. Hij/zij weet dat God degene is die hem tot gevolmachtigde heeft gemaakt.

4. Kijk gemeente, dat zag je al eerder dat Jezus gezag had. We hoorden dat al een aantal keren eerder in het Matteüsevangelie. Zo bijvoorbeeld direct na de Bergrede: 'En het geschiedde, toen Jezus deze woorden geëindigd had, dat de menigte versteld stond over zijn leer, want hij leerde hen als iemand die *exousia*, als iemand die gezag heeft' (7,28-29). Zeg het nou eens in moderne termen: als iemand met autoriteit. Hier is het de evangelist die Jezus typeert met het woord dat Jezus hier aan het slot zelf in de mond neemt.

De tweede keer neemt Jezus het woord zelf in mond tegen de schriftgeleerden bij de genezing van de verlamde man: 'Wat is gemakkelijker, te zegen: uw zonden worden vergeven, of te zeggen: sta op en wandel? Maar opdat u weten mag dat de Mensenzoon *exousia*, gezag/bevoegdheid heeft op aarde zonden te vergeven' (9,5-6) Het verhaal eindigt dan zo: 'Toen de menigten dit zagen, vreesden zij en zij verheerlijkten God die zulk een *exousia*, die zulk een gezag/bevoegdheid/volmacht aan de mensen gegeven had' (9,8). Tussen haakjes, hoort u dat, er is sprake van het *geven* van gezag, bevoegdheid of volmacht, en God als degene die die volmacht geeft.

En de derde en laatste keer dat het woord *exousia* in relatie tot Jezus klinkt, zijn het de overpriesters en de oudsten van het volk die in de tempel over zijn *exousia* beginnen: 'Krachtens welke *exousia*, krachtens welke bevoegdheid doet Gij deze dingen? Wie heeft u deze *exousia*, deze bevoegdheid gegeven?' (21,23).

Wat je uit dit alles op mag maken, is dat Jezus steeds, in alles wat hij doet, gezag toont, een gezag waar mensen verbaasd over staan, en waarvan ze niet goed weten hoe dat bij hem zit, waar hij dat gezag vandaan heeft.

5. Onze uitspraak van vanmorgen 'Mij is alle macht gegeven in hemel en op aarde' sluit dus op al die uitspraken aan. En dat niet alleen, het laat ook zien dat God die volmacht, dat gezag dat hij al eerder had, nu uitbreidt. Nu gaat het niet over volmacht terzake van de dingen die hij eerder gezegd heeft en gedaan heeft. Nu gaat het er niet om dat hij volmacht heeft gekregen om dat in Israël te doen wat hij gezegd en gedaan heeft, wat God bij de opstanding gedaan heeft, is hem een nog grotere volmacht met een nog breder bereik heeft gegeven.

- Je hoort dat allereerst aan het feit dat hij zegt: 'Mij is *alle* macht gegeven'. Je zou ook kunnen zeggen: Mij is volmacht over alles gegeven'. Het is de eerste en de enige keer dat aan *exousia* het woordje 'alle' is toegevoegd.

- Werd die volmacht, dat gezag, die macht tot nu toe alleen manifest in Israël, wat Jezus ons hier laat horen, is dat hij die volmacht nu heeft *in hemel en op aarde*, dus in en over de hele kosmos.

Wat u daarin moet horen, is hoe God hem heeft verhoogd, en dan ook in zijn zeggenschap.

6. Kijk, gemeente, Lucas heeft die twee uit elkaar gehaald: zijn opstanding en de hemelvaart, maar het behoort tot het oudste kerugma van de kerk om die twee samen te zien. En in die lijn staat Matteüs. Bij hem daarom ook geen aparte hemelvaart na zijn opstanding, bij hem is zijn verrijzenis tegelijkertijd zijn verhoging. Lucas trekt dus uit elkaar wat Matteüs bij elkaar houdt. Matteüs zegt het ook anders dan Lucas. Waar Matteüs Jezus zelf zijn verhoging laat formuleren, met deze zin: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde', daar gebruikt Lucas een andere formulering, daar laat hij het Petrus zeggen: helemaal aan het slot van zijn redevoering op de

Pinkstermorgen: 'Dan moet ook het ganse huis Israëls zeker weten dat God hem God hem tot Heer en Christus gemaakt heeft.' Kijk, dat was al bij zijn leven zichtbaar dat Hij Heer was, maar zijn opstanding is daarvan opnieuw een bevestiging.

Wat in Handelingen 2 tot uitdrukking gebracht wordt met: 'God heeft hem tot Heer gemaakt', precies datzelfde drukt Matteüs uit, als Jezus tegen zijn leerlingen zegt: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde'.

7. Ik rond af. Gemeente, ik had er mee kunnen beginnen, misschien wel mee moeten beginnen: met te zeggen dat gezag tegenwoordig bepaald niet vanzelfsprekend is. Wie heeft tegenwoordig nog gezag? Wie kennen we tegenwoordig nog gezag toe? We doen dat al helemaal niet bij voorbaat. Gezag moet verworven worden.

Ik zou dan ook graag met u doorpraten over de vraag wat deze tekst van vanmorgen in dat geval van de gezagscrisis waar we hedentendage mee te maken hebben, met u doet. God mag hem dan tot Heer gemaakt hebben, dat is wat we vandaag vieren, maar de vraag is of we voor ook buigen voor wat Hij ons te zeggen heeft. Erkent u zijn gezag ook? Dat is de vraag die we vanmorgen meekrijgen.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Hemelvaartsdag, 25 mei 2017
Bosbeskapel, Den Haag-Zuidwest
ds. Nico Riemersma*